

Svantesson har rätt och högern fel när det gäller marginals-katten

Dagens Nyheter den 11 oktober 2023

Regeringens budgetproposition ska nu behandlas i riksdagen. Propositionen har fått mycket kritik från både vänster och höger samt från såväl Svenskt Näringsliv som LO. Det är uppenbarligen inte lätt att vara finansminister i dessa tider.

Enligt budgetförslaget arbetar regeringen efter en långsiktig plan för att lotsa Sverige genom ett besvärligt ekonomiskt läge. Både "långsiktighet" och "plan" kan på goda grunder betvivlas, men det ställs ändå upp tydliga mål för finanspolitiken:

- Att bidra till inflationsbekämpningen.
- Att stötta hushåll och kommunsektor.
- Att återupprätta arbetslinjen.
- Att genomföra tillväxtreformer.

Hur ska man se på dessa mål och förslag i budgeten?

Regeringen bör ha en eloge för att den inte vill stimulera ekonomin. Det vore kontraproduktivt med en finanspolitik som ökar efterfrågan samtidigt som penningpolitiken försöker minska den för att få ner inflationen. Följden skulle bli att Riksbanken höjer räntan ännu mer.

Däremot är det viktigt att finanspolitiken i rådande läge spelar en försäkringsroll för att hålla uppe både privat och offentlig konsumtion. Därför är det ytterligare jobbskatteavdraget som ger procentuellt större skattesänkningar till låginkomst- än höginkomsthushåll välkommet, även om det kunde ha getts en ännu tydligare fördelningsprofil.

Kommuner och regioner är i uppenbart behov av höjda statsbidrag för att inte behöva dra ner på välfärdstjänsterna. Sektorn har visserligen under tidigare år byggt upp betydande så kallade resultatutjämningsreserver som nu kan tas i anspråk, men dessa är ojämnt fördelade och mycket mindre i regionerna – som är mest pressade - än i kommunerna. Tillskotten till kommunsektorn är för små för att nedskärningar ska undvikas.

Det utökade jobbskatteavdraget stärker också incitamenten för arbete. Det behövs för att kompensera för att sociala ersättningar, genom att vara indexerade till prisnivån, ökat snabbare än lönerna. Arbetsmarknadspolitiken i övrigt är emellertid besynnerligt motsägelsefull. Mer resurser läggs på yrkesvux och yrkeshögskola men inte på Arbetsförmedlingens upphandlade arbetsmarknadsutbildning. De subventionerade etableringsjobb som förhandlats fram med arbetsmarknadens parter verkar nu efter sex år äntligen komma till stånd, men anslagen till introduktionsjobben – som även de vänder sig till långtidsarbetslösa – skärs ner. Och högkostnadsskyddet för företagens sjuklönekostnader avskaffas. Det har inte fått så mycket

uppmärksamhet men kommer att göra småföretag mindre benägna att anställa personer med en historik av ohälsa.

Tillväxtreformer är det område där det är tunnast med åtgärder. Här är förslagen vaga och inskränker sig till formuleringar om kortare tillståndsprocesser och regelförenklingar. Tillväxtpolitiken verkar i huvudsak bestå av fromma förhoppningar om att den produktivitetskommission som arbetar under ledning av förre riksgäldsdirektören och statssekreteraren Hans Lindblad så småningom – den har två år på sig – ska komma med konkreta reformförslag. Det är att lägga ett tungt ansvar på hans axlar.

Regeringen har fått hård kritik från både näringsliv och en del moderater för att indexeringen av brytpunkten för statlig inkomstskatt pausas nästa år. Därmed höjs marginalskatten för en betydande grupp löntagare, vilket är negativt ur samhällsekonomisk effektivitetssynpunkt. Praxis har varit att indexera brytpunkten med inflationen plus 2 procent. Det ska normalt motsvara löneökningarna och förhindra att fler får betala statlig inkomstskatt. Men både i år och i fjol har lönerna ökat mycket mindre än priserna. Till följd av årets indexering sjunker därför ändå det totala antalet inkomsttagare som betalar statsskatt mellan 2022 och 2024.

Den uteblivna indexeringen nästa år är rimlig för att finansiera jobbskatteavdraget. Annars kan finanspolitiken bli alltför expansiv. Det hindrar inte att lägre marginalskatter är en angelägen tillväxtpolitik på sikt. Men de bör komma inom ramen för en större skattereform, som inkluderar också förändringar av kapitalinkomstbeskattningen, så att konsekvenserna blir fördelningsmässigt rimliga. Tyvärr har regeringen inte visat något intresse för en sådan bred översyn av skattesystemet utan verkar föredra småduttande här och där utan vägledning av någon genomtänkt helhetssyn.

Det mest beklämmande inslaget i budgetpropositionen är sänkningarna av bensen- och dieselskatterna. De motiveras med behovet av att motverka prisökningar. Men det är helt feltänkt. Problemet är inte de höjda priserna utan de sänkta realinkomsterna till följd av dem. Prisökningarna är tvärtom önskvärda marknadssignaler om värdet av att minska drivmedelsförbrukningen av både klimatskäl och för att inte göda Putins och andra oljeproducenters inkomster.

Realinkomstsänkningarna för låginkomsttagare, inte minst på landsbygden, till följd av höjda drivmedelspriser bör mötas med bidrag eller skattesänkningar knutna till bilinnehav och inte till bensen- och dieselförbrukning. Det är sorgligt hur svårt det är att få allmän acceptans för en sådan princip.

Lars Calmfors